
Projev Vlastimila Ježka

Vzpomínkovým shromážděním uctila UK památku prezidenta Václava Havla - Projev Vlastimila Ježka

Pocta Václavu Havlovi

Vaše Magnificence pane rektore, Maiestas, Spectabiles, Honorabiles, vážení hosté.

Děkuji své alma mater za to, že mi dnes, po více než dvaceti letech, umožnila promluvit na tomto místě, a omlouvám se předem všem, kteří následující slova neshledají dostatečně pietními.

Když jsem si v předvečer třídenního státem doporučeného smutku zadal do internetového prohlížeče jméno Václav Havel, nabídl mi google za pětinu vteřiny 2 250 000 odkazů. Po zadání slov Václav Havel zemřel stačil počítači stejný zlomek sekundy na mnohem vyšší nabídku: počet odkazů stoupl na 4 110 000.

Nedivím se tomu, že smrt tohoto velkého muže malé české politiky zaujala tolik autorů. Jen mne mrzí, že mu přinejmenším stejnou pozornost nevěnovali po celou tu dobu, kdy byl s námi. A nemohu se ubránit pocitu, že vysvětlení je prosté: teprve teď přišel ten správný okamžik začátku vytváření legendy, protože teprve teď se jejímu obsahu nemůže hlavní hrdina účinně bránit. S překvapením a rozpaky sleduji účastné projevy těch, kteří Havlovi dlouhá léta nemohli přijít na jméno a jeho stoupcům vytvořili ghetto pravdoláskařů. Ghetto pro nepraktické moralisty, jejichž nároky zdržují pracovitě soudruhy nové doby od hromadění moci a peněz. Pro účel světící prostředky je totiž lež mladá a krásná, zatímco stará pravda působí neprakticky ošuntěle. A láska? Snad jen k sobě samému, ale tak to Václav Havel určitě nemyslel.

„Václav Havel zemřel“, blikla mi v mobilu esemeska, už ani intelektuálové se totiž diakritikou při užívání mobilů nezdržují, a mně se v tentýž okamžik rozjela hlavou rozmanitá změť vzpomínek, z nichž mnohé se vracejí, některé velmi osobní. Na listopad roku 1989, stávku na filozofické fakultě, na studenty poměrně neprakticky orientovaných oborů snad až dokonalou manufakturní výrobu plakátů Havel na Hrad. Havlovu návštěvu téže fakulty rok poté, včetně podlézavě přisunutého popelníku, s odstupem času se studem – nejen proto, že kouření panu prezidentovi skutečně nesvědčilo, ale zejména proto, že stejná pravidla mají platit pro každého, nejen pro některé. Hovory v Lánech, které jsem měl tu čest pro Český rozhlas bezmála dva roky spolumoderovat, a jejich hosty, z nichž v paměti utkvěli zejména dva: Havlem oblíbený Josef Lux a... Václav Klaus, který nezklamal už tím, že dorazil se zpožděním, pana prezidenta notně, i když vlastně zbytečně znervózňujícím. Nemohu nezmínit Havlovu podporu Oku nad Prahou Jana Kaplického, ačkoli k pietě řízené z nejvyšších míst se jaksí nehodí. Přímě před očima mám poslední setkání před několika týdny na premiéře dokumentárního filmu Josefa Čiřákovského Muž s dýmku, filmového portrétu otce Madeleine Albrigtové, kde jsem si také poprvé uvědomil, jak fyzická schránka Václava Havla nezadržitelně chřadne.

Člověk je smrtelný, s tím se nedá nic dělat. Nesmrtelnosti drtivá většina z nás dosáhne skrze vlastní děti a děti jejich dětí. Jsou ale profese, které skutečným osobnostem nabízejí bonus navíc. Nesmrtelnost skrze jejich dílo. K takovým osobnostem Václav Havel po právu náleží. Například jeho eseje z 80. let minulého století používám ve své praxi vysokoškolského učitele jako typické příklady žánru, dokonale zvládnuté formy a stále znovu a znovu mne přitom překvapuje, jak jejich obsah dokáže oslovit i generaci, která zná předlistopadové Československo jen z vyprávění.

Není symptomatičké, jak malou pozornost v mediální hysterii, pojmenované kýmsi na Facebooku ČT2 hysterií komediální, věnujeme Havlovým slovům, ačkoli právě slova mu byla vždy základními kameny, které pečlivě a dlouho přitěsával do zamýšlené podoby, než se o ně podělil s ostatními?

V prosinci roku 2005 si Václav Havel na Hrádečku poznamenal, cituji:

„Utíkám. Stále víc utíkám....“

Utíkám od veřejnosti, utíkám z politiky, utíkám před lidmi... a hlavně asi sám před sebou. Čeho se vlastně bojím?...

Jak to, že nikoho nechci vidět a přitom pořád někoho očekávám?...

Mám jediné vysvětlení: snažím se být trvale připraven na poslední soud....“

Proč mi ale tak záleží na konečném hodnocení? Vždyť by mi to už mohlo být jedno. Není mi to jedno, protože jsem přesvědčen, že má existence – tak jako všechno, co se kdy stalo – rozčeřila hladinu bytí, které po té mé vlncce, byť by byla jakkoli okrajová, bezvýznamná a pomíjívá, je a navždy z principu bude jiné než před ní. Celý život si prostě myslím, že to, co se jednou stalo, se už nikdy nemůže odestát, a tak vlastně všechno navždy trvá. Bytí má zkrátka paměť. A tedy i moje maličkost – buržoazní dítě, laborant, voják, kulisák, divadelní autor, disident, vězeň, penzista, veřejný fenomén a poustevník, údajný hrdina a tajný strašpytel – tu bude navždy. Respektive ne tu, ale kdesi. Nikoli však jinde. Kdesi tu.“
Konec citátu.

Nedalo mi to, a odhodlal jsem se použít Google k závěrečnému pokusu. „Vaclav Havel died“ – 294 milionů odkazů. „Vaclav Havel“ – 367 milionů příspěvků.

A vzápětí jsem znejistěl. Nejsem ve svém postoji k vyjadřování neupřímného smutku příliš příkrý? Co když přece jen prozřeli i ti, do kterých bych to nikdy neřekl? A jak to poznat? Jak? Vlastně docela snadno. Zanedlouho, ale s dostatečným odstupem od dnešních dnů budeme, zřejmě poprvé přímou volbou, hledat příštího českého prezidenta. A výsledek volby hodně napoví, do jaké míry a pro kolik z nás je odkaz Václava Havla skutečnou hodnotou.

Nevím samozřejmě, koho by v prezidentském úřadu rád viděl on sám. V současném Česku je ale podle mého soudu jediný člověk, který by byl schopen navázat na tradici masarykovskou a Havlovu: spisovatel Jiří Stránský, kterému bezesbytku věřím, že by své „zdivočelé zemi“ a lidem v ní znovu a znovu – tak jako často nevyslyšený Václav Havel – připomínal hodnoty skutečné, nikoli ty pomíjivé. Slušnost, poctivost, pravdu, lásku, zásadovost, nezapomínání... a v neposlední řadě Čapkův, Masarykův i Havlův humanismus. A také by jistě velmi srozumitelně vysvětlil, že uctíváním jediného nositele, reprezentanta oněch skutečných hodnot, se tato společnost nezmění. K tomu musí přispět každý z nás, sám za sebe, sám pro sebe a tím zároveň pro nás všechny.

Děkuji za pozornost.